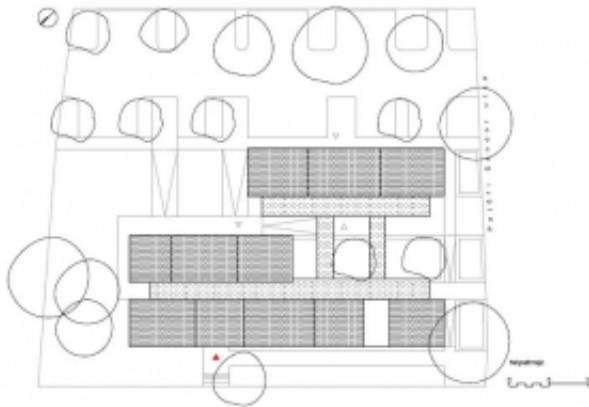

A struktúra teherbírása - Egészségház Balatonalmádiban

2012. december 18. CET 16:22 [vélemény](#) földrajzi hely: [Magyarország \[5670\]](#), [Balatonalmádi \[8\]](#) szerzők: [Szabó Levente \[37\]](#) építészek, alkotók: [Tatár-Gönczi Orsolya \[5\]](#), [Balogh Csaba \[21\]](#), [Földes László \[54\]](#) fotó: [Bujnovszky Tamás \[83\]](#)
2011. október 27-én avatták fel Balatonalmádi új Kistérségi Járóbeteg Szakellátó Központját, amely **Földes László, Balogh Csaba és Tatár-Gönczi Orsolya** építészek tervei alapján készült el. A kötött büdzsé és a kényszerű módosítások ellenére az épület alapképlete jól olvasható maradt, amelynek részleteit **Szabó Levente** elemzése mutatja be.

Az építési lehetőségek beszűkülésével és a kivitelezői morál romlásával felértékelődni látszanak azok az építészeti koncepciók, amelyek – tudatosan vagy sem – az építészeti gondolatot nem anyagokban, arányokban vagy részletekben fejezik ki elsősorban, hanem azt az épület jól olvasható struktúrájába menekítik. Az ilyen koncepciók olyan, a szerkesztésen alapuló játékszabályt állítanak föl, melynek a bármilyen irányból jövő változásokkal szembeni *teherbírása* jóval erősebb, mint valamely formai analógiára, az épület felöltöztetésére, a részletképzés perfekcionizmusára támaszkodó vagy egyéb kedvelt építészeti alapvetéseké.

Helyszínrajz

a teljes galéria megtekintéséhez kattintson a képre

Egy 2008-as meghívásos pályázatot követően készültek el Balatonalmádi új egészségházának tervei, abból a célból, hogy az eddig egymástól távol és nem megfelelő körülmények között működő orvosi szolgáltatásokat integrálja, regionális központtá bővítse. A mintegy 1.500 m² nagyságú épület az Almádiból Vörösberénybe vezető Petőfi Sándor utcában helyezkedik el, alig pár száz méterre a vasútállomástól. A tervezői koncepció szerint az épület kötődését az utcára merőleges, hosszanti, meglévő függőfolyosós lakóházak *telepítési mintája* határozta meg, melyekre a funkcionális tagoltság képletszerűsége jellemző. Ahogy a mintául vett épületek nyitott függőfolyosókra és zárt lakástraktusokra oszthatók, az új épületben egymással párhuzamos, a főfunkciókat befogadó vastagabb és a közlekedő és várótermi funkciót betöltő vékonyabb sávok alkotnak összetartozó rendszert. Az egyes traktusfajták szélessége azonos, de hosszuk eltérő. A homogén struktúrába az egészségház funkcionális értelemben csak látszólagosan homogén funkciója költözött, hiszen éppúgy befogadja – mintegy bérleményként – a korábban a településen szétszórtan működő szakrendelők magánpraxisait, az egészségügyi továbbképzéseknek helyet biztosító oktatótermet, a külön bejáratot igénylő orvosi ügyeletet ellátó egységet vagy a gyermekrendelőket is. A három hosszitömeg valójában két elkülönülő tömeggé áll össze, amelyeket az emeleteken egy-egy híd köt át. Az így kialakuló együttes telke nyitott, átjárható, a főbejárat

a Baross Gábor utca felé eső közterületről nyílik, míg az ügyeleti blokk az átellenes irányból, a gyermekrendelő pedig a két főtömeg közötti teresedésből közelíthető meg.

Egészségház Balatonalmádiban, fotó: Bujnovszky Tamás
a teljes galéria megtekintéséhez kattintson a képre

Egészségház Balatonalmádiban, fotó: Bujnovszky Tamás
a teljes galéria megtekintéséhez kattintson a képre

A pályázati terveken még az almádi (vörösberényi) mészkőből burkolt, hosszirányban hullámzó tetőformájú főtömegek vakolttá váltak, míg a kezdetekkor transzparens közlekedősávokon téglával és almádi kőbetétekkel burkolt falas szerkesztés valósult meg. Az alapképlet változatlan maradt, miközben az anyagok – részben költségvetési kényszer hatására, részben tervezői döntések nyomán – teljesen *kicserélődtek*. A választott építészeti stratégia leginkább ebből a szemszögből hordoz figyelemre méltó tanulságokat.

Zónák vagy szövet

Könnyen olvasható építészetet látunk: a funkciók sávokba, építészeti (tömegformában, anyaghasználatban) is megkülönböztetett zónákba rendeződnek. Ez az önként vállalt funkcionalista hagyomány látszólag megköti a tervet, *rideg vázat* ad az épületnek, amely az annak logikáját kikezdő elemekkel szemben ellenáll, mégis néha váratlanul rugalmasan viselkedik. Mindez az eredeti alapképlet módosulásához vezet, a zónákból álló szerkesztést fel-felváltja a szövetszerűség élménye.

Egészségház Balatonalmádiban, fotó: Bujnovszky Tamás
a teljes galéria megtekintéséhez kattintson a képre

Egészségház Balatonalmádiban, fotó: Bujnovszky Tamás
a teljes galéria megtekintéséhez kattintson a képre

Az addíció vagy kohézió dilemmáját már a *tömegforma* is bizonytalanságban hagyja. A hullámzó tetőformák – egyes gépészeti berendezéseket elrejtő praktikumán túl – elsősorban inkább a közérthető magastetős formavilágra utaló, már-már közhelyszerű narratívaként jelennek meg a házon, semmint a szerkesztésből elvárt következményként. A tetőformák bizonyos szögből úgy tűnnek, mintha az egyes tömegeken lévő tetősíkok és törései – virtuálisan – összefügnének, vagy egykor, végleges elszakadásuk és egymástól való eltávolodásuk előtt összefüggtek volna. Valójában azonban a hosszirányú hullámzás tömegeként más és más. Míg az érzet, hogy a síkok egy nagy tömeget rajzolnak ki, azaz mintha az együttes egy nagy tömegből lenne utólag kifaragva a szövetszerűséget, a tetők különálló kezelésmódja a zónás szerkesztést erősíti.

Az üveghidak folytatásában a főtömegekből egy-egy terasz metsződik ki, ahogy a főbejárat is a Baross Gábor utcai oldalról, a hosszanti szerkesztésre merőlegesen alakul ki. Az alapvetően egyirányú szerkesztésmódot tehát a közlekedők egy másik rendszerének keresztirányú hálózata hatja át. Ezáltal a sávós logikát felülíró *térbeli szövetszerűség* jön létre, melyet erősít, hogy a főtömegek végei egy vonalra rendezettek, tehát a hosszabb-rövidebb kubusok laza egymás mellé helyezéséből sugárzó tervezői spontaneitás látszólagos csupán. Nem az egyes hosszanti tömegek, zónák között alakulnak ki az épületet tagoló átmeneti terek, hanem ott, ahol a teljes együttes befoglaló formájából azok *kimaradnak*: egyrészt a parkolók felől, az ügyeleti bejáratnál, másrészt a Petőfi Sándor utca felől, az összekötő hidak alatt. Át-meg átjárva folyamatosan máshogy érzékeljük: hol egyetlen tagolt épületet, hol összetett épületegyüttest látunk.

Egészségház Balatonalmádiban, fotó: Bujnovszky Tamás
a teljes galéria megtekintéséhez kattintson a képre

Egészségház Balatonalmádiban, fotó: Bujnovszky Tamás
a teljes galéria megtekintéséhez kattintson a képre

Az egymás mellé sorolt sávok a *folytathatóság* érzetét keltik. Fő- és melléktömegeket – a telekhatárok engedte kontúrokon belül – tetszőlegesen lehetne sorolni, majd üveghidakkal összekötni. Épületünk a zónákra osztott mintázatnak csupán prototípusa, a főtémegeken ejtett lyukak szinte megelőlegezik további hidak kapcsolódását. Az egymás felé forduló, egymással a téglahomlokzatok révén szoros szimbiózisban lévő tömegelemek ugyanakkor zárt rendszert alkotnak, a további bővítés – *a mintázat sérülése nélkül* – szinte elképzelhetetlen.

Tapadás

Az épületegyüttes fő építészeti dilemmája mégsem a sávok elhelyezkedése, geometriája, vagy a szerkesztés következetessége, sokkal inkább az egyes elemek egymáshoz való viszonya, azaz a tapadás

módozatai. A főtömegek és a közlekedő-várótermi sávok didaktikus megkülönböztetése elsősorban nem funkcionális okokra vezethető vissza, jól mutatja ezt a tömegek nagyon kis magasságkülönbsége és a majdnem azonos hosszúságuk, de a homlokzati szerkesztés falas elvének azonossága is. Az építészeti preconcepció volt az, ami eleve megkülönböztette e sávokat, amelyek aztán a tervezés folyamán e döntéstől függetlenül váltottak ruhát: kőburkolatból vakolat, üveghomlokzattól téglaburkolatos lyukarchitektúra lett. E radikális *szemantikai átalakulást* mégsem követte az alapképlet módosulása.

Kétségtelen, hogy az addíció helyett sokkal inkább a kétféle tömeg összetapadását érezzük, melynek oka az eredeti struktúra módosulása: nem eltérő építészeti karakterű, transzparens és falazott elemek kerültek egymás mellé, hanem lényegében azonos, lyukarchitektúrás sávok. De a tapadással együtt járó *hasonulás* figyelhető meg a legrövidebb főtömeg esetében is, amely sosem volt önálló elem, mindig a főbejárati tömeg közlekedősávjára fűződött fel. E három épületelem lényegében azonos szerkesztése eredményezi, hogy inkább egy L-alakú épületrész jön létre, semmint három egymás mellé sorolt, elkülönülő épületraktus. A hidak értelmezhetők utólagos összekötésként is (hiszen a szerkesztésmód itt radikálisan tér el az épület többi részétől), de tekinthetjük úgy is, mintha a két épületrész úgy állt volna elő, hogy széthúzódtak egymástól, és a hidak erős „inak”-ként akadályoznák meg a további távolodást. Vagy *fordítva*: ha a téglahomlokzatok felől nézzük e belső teret, sokkal inkább a két tömegrész egymáshoz húzó, szinte „mágneses” kapcsolata juthat eszünkbe, és a teljes összetapadást csak az azokat kitámasztó hidak képesek megakadályozni. Mindkét olvasatot erősíti, hogy a kisebbik tömeg alaprajzilag majdnem beilleszthető a másik kettő mellé, és az egymás felé néző téglahomlokzatok is mintha önálló építészeti világot, egyfajta bélést jelenítenének meg.

Egészségház Balatonalmádiiban, fotó: Bujnovszky Tamás
a teljes galéria megtekintéséhez kattintson a képre

Egészségház Balatonalmádiban, fotó: Bujnovszky Tamás
a teljes galéria megtekintéséhez kattintson a képre

Az épületelemek összetapadása nem teszi elkerülhetővé a funkcionális áthatásokat sem, amelyre az alapvetően a funkciók elkülönítésére támaszkodó építészeti alapképlet különösen érzékeny. Ahogy az ügyeleti egység bekebelezi a folyosóvéget is, vagy a gyermekrendelő folyosósávját megszakítja a szélfogóként és a fertőzőrészleg zsilipeként is funkcionáló helyiség, vagy ahogy a lépcső-liftblokk beköltözik a középső főtömegbe, a képlet elemeinek különálló olvashatósága, azaz belső téri egyértelműsége rendre elbizonytalanodik.

Lépték

Az egymás mellé sorolt, különféle anyaghasználatú és szerkesztésmódú tömegekből háromféle épület-kép rajzolódik ki elénk.

A főbejárati és a parkoló felőli homlokzatokon mit sem érzékelünk a közlekedő- és várótermi sávokból, azokat teljesen *eltakarják* a rendelőket befogadó főtömegek. Nagy, vakolt, lyukarchitektúrás felületeket látunk, amelyeket a hosszirányú tető hullámszáma és a hidak végén, valamint a főbejáratnál kialakuló teraszok tömeghiányai artikulálnak. Az egymáshoz képest eltolt ablakosztások a homlokzati felületszerűséget erősítik, a háromszintes vakolt felületek sokkal inkább lakóépületet, semmint közfunkciót rejtő kulisszákat alkotnak. A hidak alatti, a két főtömeg közötti térben a ház gyökeresen más arcát mutatja. Mintha a település léptékének jobban megfelelő külső homlokzati kéreg elrejténé az urbánusabb belsőt. A zárt helyzet és a hidak által létrejövő fedettség miatt kvázi belső tér jön létre. A tér béléseként jelennek meg a folyosók tömegelemeinek téglaburkolatos homlokzatai, amelyek atektonikus homlokzati szerkesztésmódja (alulról fölfelé egyre zártabb felületekbe kerülnek egyre keskenyebb nyílások), maga az anyaghasználat és nem utolsósorban a hidak jelenléte már-már *monumentális*, reprezentatív középület érzetét keltik. Ez a hatás ott a legerősebb, ahol ez a két világ találkozik. A Petőfi

Sándor utcai homlokzaton egyszerre látjuk a vakolt, nyílás nélküli bütöket és a téglaburkolatos-hidas köztes világot, csaknem teljesen *szimmetrikus* szituációban. A szimmetriát erősíti a két híd elhelyezkedése, minthogy az első emeleti híd hátrébb, a második előrébb feszül be a tömegek közé. Hatalmas, az utcára nyíló tölcészerű tér tárul fel itt.

Egészségház Balatonalmádiban, fotó: Bujnovszky Tamás
a teljes galéria megtekintéséhez kattintson a képre

Az épületen belül e három eltérő architektúra között *radikális léptékváltás* valósul meg, lényegében függetlenül azok jelentéstani következményeitől (az épület főbejáratát a „leg halkabb” homlokzaton találjuk, míg a monumentális Petőfi Sándor utcai homlokzaton keresztül a gyermekrendelőket érhetjük csupán el).

A balatonalmádi egészségház kivitelezési színvonalára jellemző, hogy a kötött büdzsé és a hazai közbeszerzési háttér, az előzőekben már tárgyaltakon túlmenően is a tervek fokozatos módosítását, lecsupaszítását követelték. Így például alumínium helyett műanyag ablakok betervezése jelentett kompromisszumot már kiviteli tervi szinten is, elmaradtak a belsőépítészeti falburkolatok, az építkezés során pedig számos fontos építészeti döntést kellett feláldozni a még fontosabbakért. A választott építészeti stratégiát meghatározó struktúra eredményessége egyedül annak teherbírásán múlt. Egyrészt jól kitapinthatók a struktúra korlátai, *rugalmatlan* és *zárt* rendszere, amelyben az értelmezési keretek hangsúlyai elmozdultak, az olvasatok egyértelműsége elhomályosult, helyenként belső ellentmondások alakultak ki. Másrészt azonban az alkalmazott alapképlet olyan *rugalmas*, nyitott rendszert definiált, amely bizonyos szempontból ellenállónak bizonyult a kényszerű módosításokkal, az anyaghasználati változtatásokkal vagy a kivitelezés hibáival szemben. Így a képlet – a radikális módosítások dacára – jól olvasható maradt, a kedvezőtlen körülmények közepette is megőrizve az egyébként általában sérülékeny építészeti gondolatot.

Szabó Levente

(A cikk az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.)